ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 120, Eylül 2021, s. 370-384

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52263>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
6.08.2021

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.09.2021

Burhan KARADEMİR

burhan.karademir@hunholding.com

Prof.Dr. Ahmet Hayri DURMUŞ

İstanbul Ticaret Üniversitesi
adurmus@ticaret.edu.tr

**BAĞLI ORTAKLIĞINA SONRADAN BİRLEŞME UYGULAYAN
ŞİRKETLERDE, BAĞLI ORTAKLIK YATIRIM TUTARI İLE
DEVRALINAN ŞİRKETİN ÖZ SERMAYE TUTARI İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ VE BİLANÇODA RAPORLANMASI**

Öz

Şirketler artan rekabet ortamında hayatta kalmak ve karlılıklarını artırmak amacıyla diğer şirketlere ortak olmakta, birkaç yıl sonra ise verimliliği artırmak amacıyla (özellikle maliyetleri düşürmek ve sinerji oluşturmak için) birleşme yoluna gitmektedirler. Bu çalışmada, şirket birleşmesinin özel bir türü olan devralma yoluyla *sonradan birleşmede*, bağlı ortaklık yatırımı hesabı tutarının, devralınan şirketin öz sermaye tutarına olan fazlalığının nasıl giderileceği muhasebe kayıtları ve devralan şirket bilançosunda nasıl raporlanacağı Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre ele alınacaktır. Bağlı ortaklık ve İştirak yatırımlarına yönelik devrolunan şirketin tasfiye durumu bu makalenin kapsamı dışındadır. Türkiye Finansal Raporlama Standardı (TFRS 3 İşletme Birleşmeleri) kapsamında bir işlemin birleşme olarak muhasebeleştirilmesi için, söz konusu işlemde “*kontrolün*” el değiştirmiş olması gerekmektedir. Edinen işletme, birleşmesi neticesinde konsolide finansal tablo hazırlayacaktır. Bağlı ortaklığın sonradan devralınması durumunda ise, “*Ortak Kontrole Tabi İşletmelerin Birleşmeleri*” kapsamında muhasebeleştirilecektir. Vergi Kanunlarına göre ise; bağlı ortaklığı ile birleşen şirketlerde oluşacak yeni bilançoda, bağlı ortaklığın kayıtlı değeri ile devrolan şirketin öz sermayeleri arasındaki olumsuz

fark gider yazılarak kapatılmaktadır. Ancak, gider yazılan bu tutarın vergiye tabi kazanca etkisi farklı yorumlanmaktadır. Bir görüşe göre mevzuatta herhangi bir hüküm olmadığı için söz konusu bu gider, vergiye tabi kazançtan indirilemez, diğer bir görüşe göre ise söz konusu bu gider, ticari bir faaliyet amacıyla yapılan finansal yatırımdan kaynaklandığı için kurum kazancından indirilmelidir. Kurumlar Vergisi Kanunu'nda bu konuda açık bir hüküm olmadığı ve şirketin ticari bir faaliyeti neticesinde bu gider ortaya çıktığı için, vergiye tabi kurum kazancından indirilmesi gerektiği görüşündeyiz.

Anahtar kelimeler: Şirket birleşmeleri, Vergisiz birleşme, Bağlı ortaklık, Ortak kontrole tabi teşebbüs, Devralma yoluyla Sonradan Birleşme

REVIEW ON THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SUBSIDIARY INVESTMENT AMOUNT AND THE EQUITY AMOUNT OF THE COMPANIES THAT LATER MERGE WITH ITS SUBSIDIARY AND REPORTING ON THE BALANCE SHEET

Abstract

Companies become partners with other companies in order to survive in an increasingly competitive environment and increase their profitability, and after a few years they choose to merge in order to increase efficiency (especially to reduce costs and create synergy). In this study, we will discuss how the positive difference of the subsidiary investment account amount from the equity amount of the acquired company will be eliminated and how it will be reported in the balance sheet of the acquiring company in subsequent merger through takeover, which is a special type of merger, in accordance with the Turkish Financial Reporting Standards and Corporate Tax Law. The liquidation status of the acquiring company for investments in Subsidiaries and Affiliates is out of the scope of this article. In order for a transaction to be accounted as a merger within the scope of the "TFRS 3 Business Combinations" standard, the "**control**" in the transaction must have changed hands. As a result of the merger, the acquirer is required to prepare consolidated financial statements. In the event of a subsequent merger of a subsidiary, the subsidiary must be accounted within the scope of "*Mergers of Enterprises Subject to Joint Control*". According to the Tax Laws; In the new balance sheet to be formed in companies merged with its subsidiary, the negative difference between the registered value of the subsidiary and the equity of the acquired company is covered by showing expense. However, the effect of this amount on the taxable income is interpreted differently. According to one view, this expense cannot be deducted from taxable income because there is no provision in the legislation, and according to another view, this expense should be deducted from the corporate income as it is derived from a financial investment made for a commercial activity. We are of the opinion that since there is no explicit provision on this subject in the Corporate Tax Law and this expense arises as a result of a commercial activity of the company, it should be deducted from the taxable corporate income.

Keywords: Mergers, Tax-free merger, Subsidiaries, Enterprises subject to joint control, Subsequent merger through takeover

1. GİRİŞ

Şirketler küreselleşmeyle birlikte her geçen gün daha rekabetçi bir ortamda faaliyetlerine devam etmek durumunda kalmaktadırlar. Böyle bir ortamda, şirketlerin hukuki ve ekonomik varlıklarını devam ettirmeleri için büyüme kaçınılmaz olarak görülmektedir. Birleşme, şirketlerin büyüme ve gelişmesinde tercih edilen ve uygulamada çok sık başvurulmuş bir yeniden yapılanma türüdür.

Şirketlerde birleşme, kurumsallaşmalarına, teknolojiye ayak uydurabilmelerine ve maliyet tasarrufu ile rekabet avantajı sağlayarak hayatta kalabilmelerine ve büyüebilmelerine ortam hazırlamaktadır. Şirketler birleşerek yeniden yapılanma ile birlikte, kârlılıklarını artırmayı amaçlamaktadırlar.

Birleşmeler birden fazla ticari şirketin, kanuna uygun şekilde yürüttüğü birleşme süreci sonucunda devrolunan şirketin tasfiyeye girmeksizin sona ermesi ve ticaret sicilinden silinmesi şeklinde gerçekleşmektedir¹. Birleşme temelde iki şekilde ortaya çıkabilir. Birden fazla şirket birleşerek yeni bir şirket oluşturabilirler ya da bir veya birden fazla şirket bir diğer şirket bünyesine katılabilir². TTK' nın "Geçerli Birleşmeler" başlıklı 137' nci maddesindeki düzenlemeyle; şirketlerin birleşmelerinde aynı türden olma şartı aranmamakta, geniş bir çerçevede birleşmeye imkân tanınmaktadır³.

Türkiye'de şirket birleşmelerinde yaygın olarak **vergisiz birleşme** adı verilen birleşme türü uygulanmaktadır. Bu tür şirket birleşmelerinde, külli halefiyet ve ortak sıfatının devamı ilkeleri geçerli olmaktadır.

Külli halefiyet ilkesi Türk Ticaret Kanunu'nda birleşmenin ticaret siciline tescili anında, devrolunan şirket malvarlığına dahil tüm haklar ve tüm borçlar bir bütün hâlinde kendiliğinden devralan şirket bünyesine dahil olur şeklinde tanımlanmaktadır (TTK., md. 136.4). Yani, birleşmenin tescili ile devrolunan şirketin malvarlığına dahil tüm haklar ve tüm borçlar, başka bir işleme gerek olmaksızın devralan şirkete geçmektedir. Böylece, devralan şirket, devrolunan şirketin külli halefi (ardılı) kabul edilmektedir. "Külli halefiyet" kavramı, bir malvarlığını meydana getiren bütün hak, alacak ve borçların bir küll halinde bir başkasına intikal etmesini ifade ettiğinden cüzi halefiyetin karşıtı kavramıdır⁴. Birleşen kurumun tasfiye işlemine girmeden, tüm değerleri ile birleşilen kuruma aktarılması, devir ile birleşme arasındaki esas farkı oluşturmaktadır⁵.

Ortak Sıfatının Devamı İlkesi: Birleşmenin ticaret siciline tescili anında devralınan şirket infisah eder, tasfiyeye girmeden tüzel kişiliği sona erer. Bunun karşılığında devir alınan şirket ortaklarına devralan şirket payları verilerek ortak sıfatı devralan şirkette devam eder. Devrolunan şirket ortakları, devrettikleri payları karşılayacak devralan şirket payını talep edebilir. Ayrılma akçesine ilişkin istisna hariç tutulursa birleşmede hâkim olan ilke ortaklığın

¹ Kürşat Göktürk, Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2013

² Salih Bayram, Uygulama Örnekleriyle Bölünme Birleşme ve Tasfiye İşlemleri, İstanbul, 2017, Maliye Hesap Uzmanları Derneği.

³ Onur Eroğlu, Kurumlar Vergisinde Vergi Planlaması, Ankara, 2014, Ekin Yayınevi.

⁴ Hamdi Yasaman, Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırmaları Enstitüsü, Ankara, 1987.

⁵ M.Kamil Mutluer, N.Nilay Dayanç, Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Ankara, Yetkin Yayınevi

devamlılığıdır.⁶ Birleşme hukuki bakımdan şirketler arasında gerçekleştiği halde, devralan veya yeni kurulan şirketin ortağı olacak olan devreden şirket değil ve fakat onun ortaklarıdır⁷.

Bir şirket, başka bir şirketin hisselerini **Defter Değeri, Gerçeğe Uygun Değer (GUD), GUD'den daha fazla bir değer veya GUD'den daha düşük değer** üzerinden satın alabilir. Bunu devralınan şirketin ortaklarından hisse senetlerini satın alarak yapabilir. Devralınan şirketin ortaklık yapısındaki değişiklik, şirketin tüzel kişiliğini etkilemez.

Yasal kayıtlarda, devralan şirket ödediği bedeli **bağlı ortaklık** yatırımı olarak bilançosunda raporlar. Vergi mevzuatı açısından başka bir şey yapılmaz. Çünkü, satın alınan şirketin tüzel kişiliği korunur. TFRS'ye göre devralan şirket konsolidasyon yapar. Bu konsolidasyonda **GUD'den daha fazla bir değer** ile satın alınması durumunda, GUD yi aşan kısım (**şerefiye**), bilançoda varlık olarak raporlanır. Defter değeri veya gerçeğe uygun değer üzerinden satın alındığında ise şerefiye doğmaz, ancak, **GUD'den daha düşük bir değer** ile satın alındığında GUD'in altındaki fark tutarı **pazarlıklı satın almadan doğan kazanç** olarak bilançoda raporlanır.

2. BAĞLI ORTAKLIĞIN DEVRALINMASI

Bir ortaklığa sermaye koyarak bağlı ortaklık elde edildiğinde ya da bir bağlı ortaklık payı satın alındığında, bilançonun aktifinde **bağlı ortaklıklar hesabında**, sadece bu yatırılan sermaye tutarı ya da satın alma bedeli gösterilecektir. Elde etme sırasında satın alma bedeli ile kayıtlara geçirilen bağlı ortaklık yatırımının defterde kayıtlı değerlerinde, daha sonradan bir değişiklik yapılamamaktadır. (Vergi Usul Kanunu'nun 279. maddesi hükmüne göre hisse senetleri satın alma bedeli ile değerlendirilmektedir.)

Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 19. Maddesindeki şartları taşıyan birleşmeler devir hükmündedir. Aynı zamanda vergisiz birleşme olarak da adlandırılan bu birleşmenin en önemli özelliği, devrolan şirketin kül halinde; tüm varlık ve yükümlülükleri kayıtlı değerleri ile devralan şirkete geçmesidir.

Bir şirket, birkaç yıl sonra bağlı ortaklığını infisaha sokup tüzel kişiliğini sonlandırdığında, bağlı ortaklık yatırım tutarı ile infisah sonrası devrolunan şirketin öz sermaye tutarı arasındaki bu fark, TTK ve özellikle vergi mevzuatına göre önemli sonuçlar doğurmaktadır. Vergisiz birleşme türünde de bu fark oluşabilmektedir. Öncelikle, ortaya çıkan bu **olumsuz fark** (bağlı ortaklık tutarının devrolunan şirketin öz sermayesinden fazla olması durumu) gider yazılabilir mi? Bu giderin vergiye tabi kurum kazancından indirilmesinin mümkün olup olmadığı sorusuna cevap aranmalıdır.

2.1. Gelir İdaresinin Konu ile İlgili Görüşleri

Mali İdare, bağlı ortaklığına sonradan birleşme uygulayan şirketlerin bağlı ortaklık tutarı ile devrolunan şirketin sermayesi arasındaki olumlu veya olumsuz farkı gider ve gelir yazılmaması gerektiğini savunmaktadır. Mali İdare'nin konu ile ilgili dayanağı da GVK Madde 89'da yer alan "sermayedeki azalmaların zarar kabul edilmeyeceği" hükmüdür. Ancak, bize göre konu ile ilgili Mali İdare'nin yaklaşımı ticari hayatın teamüllerine uymamaktadır. **Çünkü, burada sermaye kaybı söz konusu değildir. Şirket, ticari kazanç elde etmek**

⁶ İbrahim Apalı, Şirketlerde Birleşme ve Bölünme İşlemlerinde Ortaya Çıkan Ayrılma Akçesinin Ödenmesinin Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi, Vergi Dünyası Dergisi,

⁷ Hikmet Sami Türk, Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1986, s. 82.

amacıyla ticari bir şekilde başka bir şirketin sermayesine katılmış; ancak katıldığı bu şirketin ticari faaliyetlerinin zarar ile neticelenmesi sonucunda koyduğu parayı geri alamamıştır. Bu kayıp, sermayede azalma olarak dikkate alınmamalıdır. Bu kayıp, yatırım faaliyeti sonucu ortaya çıkan ticari bir zarardır.

Konu ile ilgili olarak 1 Seri No.lu KVK Genel Tebliğinin 19.1 numaralı bölümü⁸ incelendiğinde, özellikle, “.....bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi de mümkün bulunmaktadır” ifadesindeki “de” kelimesinden, devir alınan iştiraklerin, devralan şirketin aktifinde kayıtlı tutarın, devir alınan söz konusu şirketlerin nominal sermayesinden fazla olması halinde aradaki farkın kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesinin mümkün olduğu, ancak bunun zorunlu olmadığı, bir başka ifadeyle kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirmesine de engel bir durum olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Gelir İdaresi’nin aynı konu ile ilgili olarak önceki yıllarda vermiş olduğu özeldgeller ile son yıllarda verdikleri birbiriyle çelişmektedir. **Önceki yıllarda, bu farkın vergi matrahından indirilebileceği açıkça ifade eden özeldgeller (B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-8-7370⁹ ve B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-14-7026¹⁰) bulunmasına karşın, son yıllarda Gelir İdaresi’nin görüş değiştirdiği görülmektedir. Ancak, Kanunlarda herhangi bir değişiklik olmamıştır.**

Her iki özeldgede (B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-8-7370 ve B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-14-7026) iştirak edilen şirketin tasfiye sonrası değerinin kalmaması nedeniyle, zararın ilgili yıl safi kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabileceği şeklinde ele alınmıştır.

Vergi Hukuku açısından birleşmenin sona eren kurumlar bakımından tasfiye olduğu kabul edilmiştir¹¹. Bir şirketin tasfiye olması ile ortağına devrolmak suretiyle feshedilmesi arasında fark yoktur. Çünkü, Vergi Hukuku birleşme işlemi ile ilgili kavram, ilke ve kurallarında olduğu gibi, tasfiye açısından da Ticaret Hukuku’na bağlıdır. Her iki durumda da iştirake ait aktife kayıtlı bedelin karşılığı olmayacak ise, bu

⁸ 1 Seri No.lu KVK Genel Tebliğinin 19.1 numaralı bölümü; “Bir kurumun kendisinde iştiraki bulunan veya iştirak ettiği başka bir kurumu **kül halinde** devralması nedeniyle kurum bünyesinde yapacağı sermaye artışının söz konusu iştirak paylarına isabet eden tutardan daha az gerçekleşmesi Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinin birinci fıkrasında belirtilen şartların ihlali anlamına gelmemektedir. İştirakler hesabında yer alan değer, iştirak hisselerinin itibari değerine eşit olmaması halinde aradaki müspet veya menfi farkın kurumun vergiye tabi kazancının tespiti ile ilgilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenmesi mümkün olup bu geçici hesapların vergiye tabi kurum kazancının tespiti ile ilişkilendirilmeksizin kurum kayıtlarında sona erdirilmesi **de** mümkün bulunmaktadır.”

⁹ B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-8-7370 sayılı özeldge; “Gelir Vergisi Kanununun 40 ıncı maddesinde ticari kazancın elde edilmesi ve idame ettirilmesi için yapılan genel giderlerin safi kazancın tespitinde indirilebileceği, bu nedenle ortaklık payının ortaklığın tasfiyesi sonunda ortaklık payı nedeniyle ödenecek bir meblağ kalmaması ve şirkete herhangi bir ödeme yapılmaması nedeniyle ve bunun belgelendirilmesi halinde, bağlı ortaklık payının sıfır bedelle elden çıkarıldığının kabul edilmesi, **söz konusu zararın ilgili yıl safi kurum kazancının tespitinde dikkate alınması mümkündür.**”

¹⁰ B.07.1.GİB.4.34.16.01/KVK-14-7026 Sayılı özeldge; “Hisse senetlerinin alış bedeli ile değerlendirilmesi zorunlu olduğundan hisse senetlerine sahip olunan şirketlerin tasfiyeye girmiş veya iflası açılmış olmakla beraber tasfiye sonuçlanmamış veya iflas kapanmamış olması halinde ortaklık ilişkisi devam ettiğinde ortaklık payını temsil eden hisse senetlerinin itibari değerinde meydana gelecek azalmaların kurum kazancının tespitinde dikkate alınması mümkün değildir. Aksi halde hisse senetlerinin satışı veya iştirak edilen şirketin iflas etmesi veya tasfiyesinin sonuçlanması halinde doğması muhtemel bir zararın gerçekleşmeden gider yazılmasına imkan tanınmış olacaktır. **Bu hüküm ve açıklamalara göre iştirakçisi olduğunuz şirketin tasfiyesinin sonuçlanması nedeniyle iştirak hisselerinin herhangi bir değerinin kalmaması halinde ve bu durumun tarafınızdan belgelendirilmesi kaydıyla envanterden düşmeniz ve kazancınızın tespitinde gider olarak dikkate almanız olanaklı bulunmaktadır.**”

bedel zarar yazılabilmelidir.

Konuya ilişkin olarak kanunlarda herhangi bir değişiklik olmamasına karşın Gelir İdaresi'nin görüşü son yıllarda değişmiştir. Konu hakkında verilen, 09.06.2011 tarih ve 4.35.16.01-176300-225

sayılı özelge¹² ile 24.02.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 8-729¹³ sayılı özelde söz konusu farkın kurum kazancından indirilmesinin mümkün olmadığı şeklinde görüş verilmiştir.

Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının 15.3.2016 tarih ve 22668 sayılı özelgesinde¹⁴ ise, vergi yasalarında bu konuda açıkça bir hüküm bulunmaması nedeniyle, ortaya çıkan zararın kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınamayacağı şeklinde görüş bildirilmiştir. Mali İdare'nin konu ile ilgili dayanağı GVK Madde 89'da yer alan "sermayedeki azalmaların zarar kabul edilmeyeceği" hükmüne dayanak bulmaktadır. Ancak, bize göre konu ile ilgili Mali İdare'nin yaklaşımı ticari hayatın teamüllerine uymamaktadır. Çünkü, burada sermaye kaybı söz konusu değildir. Şirket, ticari kazanç elde etmek amacıyla ticari bir şekilde başka bir şirketin sermayesine katılmış; ancak katıldığı bu şirketin ticari faaliyetlerinin zarar ile neticelenmesi sonucunda koyduğu parayı geri alamamıştır. Bu kayıp, sermayede azalma olarak dikkate alınmamalıdır.

Öte yandan, Vergi Usul Kanununun geçici 25/(I) maddesinde¹⁵ bağlı ortaklıklar gibi amortismanına tabi olmayan kıymetlerin elden çıkarılmasından kaynaklanan zararın enflasyon düzeltilmesinden kaynaklanmayan kısmının, kurum kazancının tespitinde dikkate alınabileceği anlaşılmaktadır. Bu hükmün mefhumu muhalifinden, **bağlı ortaklıklar gibi amortismanına tabi olmayan kıymetlerin elden çıkarılmasından kaynaklanan zararın enflasyon**

¹¹ Şenol Kocaer, Şirket Yeniden Yapılandırılmaları, Şeşkin Yayıncılık, 2015

¹² Gelir İdaresi Başkanlığı İzmir Vergi Dairesi Başkanlığının 09.06.2011 tarih ve 4.35.16.01-176300-225 sayılı özelge; "...5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 6 ncı maddesinde kurumlar vergisinin mükelleflerin bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kurum kazancı üzerinden hesaplanacağı, safi kurum kazancının tespitinde, Gelir Vergisi Kanununun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun başlıklı 38 inci maddesinde ise bilanço esasına göre ticari kazancın, teşebbüsteki öz sermayenin hesap dönemi sonunda ve başındaki değerleri arasındaki müsbet fark olduğu, bu dönem zarfında işletmeye ilave olunan değerlerin bu farktan indirileceği, işletmeden çekilen değerlerin ise bu farka ilave olunacağı, ticari kazancın bu surette tespit edilmesi sırasında Vergi Usul Kanunun değerlemeye ait hükümleri ile aynı Kanunun 40 ve 41 inci maddeleri hükümlerine uyulacağı hükmüne yer verilmiştir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 40 uncu maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinde kazancın tespitinde indirilecek giderler sayılmış olup Vergi Usul Kanununun Üçüncü Kitabında "Değerleme" hükümlerine yer verilmiştir. Anılan maddelerde iştirak hisselerinin, iştirakin tasfiyesi sonucu değerinin kalmaması nedeniyle doğan zararın kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabileceğine ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu itibarla, gerek şirketinizin iştirakinin tasfiyesi nedeniyle doğan zararın gerekse bu iştirake ilişkin enflasyon düzeltmesi farkının kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması mümkün değildir."

¹³ 24.02.2012 tarih ve B.07.1.GİB.4.34.16.01-KVK 8-729 sayılı özelge; "Kurumlar Vergisi Kanununun 19 uncu maddesinde belirtilen şartlar dahilinde bütün aktif ve pasifiyle birlikte devralınan ... Madencilik Sanayi ve Ticaret AŞ'nin itibari değeri ile şirketiniz iştirakler hesabında 28.449.720,00 TL olarak kayıtlı değeri arasındaki fark şirketinizin vergiye tabi kazancı ile ilişkilendirilmeksizin geçici hesaplarda izlenebilecek ve kurum kayıtlarında sona erdirilecek olup söz konusu farkın kurum kazancınızdan gider olarak indirilmesi mümkün bulunmamaktadır."

¹⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı 15.3.2016 tarih ve 22668 sayılı özelge; iştirak hisselerinin, iştirakin tasfiyesi sonucu değerinin kalmaması nedeniyle doğan zararın kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınabileceğine ilişkin vergi Kanunlarında herhangi bir hüküm bulunmadığından bahisle, gerek şirketin aktifine kayıtlı iştirakin tasfiyesi nedeniyle doğan zararın gerekse bu iştirake ilişkin enflasyon düzeltmesi farkının kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınmasının mümkün olmadığı"

¹⁵ Vergi Usul Kanununun geçici 25/(I) maddesinde; "... Şu kadar ki, amortismanına tabi olmayan kıymetlerin düzeltilmiş değerinin altında bir bedelle satılması halinde, düzeltilmiş değerle düzeltme öncesi değer arasındaki farka isabet eden zarar, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde dikkate alınmaz."

düzeltilmesinden kaynaklanmayan kısmının, kurum kazancının tespitinde dikkate alınabileceği anlaşılmaktadır.

Ayrıca, Anayasa'nın Vergi Ödevi Başlıklı 73. Maddesinin 3. Bendinde vergi, resim ve harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulacağı, değiştirileceği veya kaldırılacağı, 4.bendinde ise vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflik, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapma yetkisinin Bakanlar Kuruluna verilebileceği, hükümleri yer almaktadır. Anayasa'da yer alan ve açıkça vurgulanan Kanunilik ilkesinin vergi uygulamalarının tarhi, tebliği, tahakkuku ve tahsili ve diğer tüm aşamalarında uygulanması, bu ilke doğrultusunda hareket edilmesi gerekmektedir. **Açıkça kanunda yazılı olmayan durumlarda yorum yoluyla mükelleflerin vergisel yükünün arttırılması kanunilik ilkesiyle bağdaşmaz.**

2.2. Danıştay Kararları

Danıştay Dördüncü Dairesinin tarafından konuya ilişkin verilen bir kararda; iştirak edilen kurumun tasfiyesine karar verilmesi sonucu iştirakler hesabında yer alan hisse senetlerinin aktiften çıkarılması durumunda bu zararın kurum kazancının tespitinde dikkate alınıp alınamayacağı konusuna yönelik bir uyuşmazlıkla ilgili olarak vermiş olduğu 16.10.2001 Tarih ve E:2000/2194, K:2001/3835 Sayılı Kararında¹⁶; bilindiği üzere herhangi bir kurumun başka bir kurumun sermayesine katılma payı karşılığında elde edilen kar payına "iştirak kazancı", işletmenin bu şekilde doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık

¹⁶ Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.10.2001 Tarih ve E:2000/2194, K:2001/3835 Sayılı Kararı; "Bilindiği üzere herhangi bir kurumun başka bir kurumun sermayesine katılma payı karşılığında elde edilen kar payına "iştirak kazancı", işletmenin bu şekilde doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği hesaba ise "iştirakler" adı verilmektedir. Günümüzde şirketler arasında bu türden ilişkilere sıkça rastlanmakta olup, bu tür işlemler için yapılan harcamaların ticari faaliyetle ilgili bulunduğu açıktır. 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun "istisnalar" başlıklı 8 inci maddesinin 1 inci fıkrasının 1 inci bendinde, kurumların tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine iştiraklerinden elde ettikleri kazançların kurumlar vergisinden müstesna olduğu, son fıkrasında ise kurumların kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarına ilişkin ödemelerin kurum kazancından gider olarak indirilmesinin kabul edilemeyeceği öngörülmüştür. İştirak kazançları istisnası ile vergilemede mükerrerliğin önlenmesi amaçlanmıştır. İstisnaya konu kazanç elde edildiği ilk kuruluşta kurumlar vergisine ve gelir (stopaj) vergisine tabi tutulduğundan, kar dağıtımı yoluyla intikali sağlanan diğer kurumlarda mükerrer vergilendirilmesi ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Kurumlar Vergisi Kanununun 8 inci maddesinin son fıkrası ile getirilen gider yasağı, iştirak kazancına ilişkin yapılan giderlerin, kurumun vergiye tabi diğer kazanç tutarının tespitinde kurum kazancını azaltıcı veya kurum zararlı ise bu zararı artırıcı bir unsur olarak indirim konusu yapılamayacağını ifade etmektedir.

...İştirak edilen şirketin hukuken ortadan kalması sonucu davacı şirketin iştirakler hesabında hisse senetlerinin maliyet bedeli ve iştirak edilen şirketin sermayesinin tamamlanması için ödenen tutar kadar bir zarar oluşmuş, diğer bir ifade ile şirket aktifine kayıtlı bu hisselerin değerlerini kaybetmeleri sonucu şirket özsermayesi bu oranda azalmıştır. **Bunun zarar olarak nitelendirilmesi mevzuatımızdaki hükümlere uygundur.** Nitekim Kanunun 38 inci maddesi de bu yoruma imkan vermektedir. Davacı şirketin bu gideri ticari girişiminin zararlı sonuçlanmasından kaynaklanmış olup, bu giderin işletme ile ilgisinin olmadığı, Ticaret Kanununa aykırı nitelik taşıdığını söylemek mümkün değildir.

Yukarıda izah edilen olayda, iştirak kazancı elde edilmesine ilişkin bir durum veya bu kazancı sağlamak için iştirak eden kurumun yaptığı bir gider bulunmamaktadır. İştirak edilen kurumun tasfiyesine karar verilmesi sonucu iştirakler hesabında yer alan hisse senetlerinin aktiften çıkarılmasına ilişkin bir durum söz konusudur. Bu itibarla da davacı şirketin ihtirazi kaydı kabul edilmemek suretiyle tahakkuk ettirilen vergi ve fon payının kaldırılması istemiyle açılan davayı reddeden mahkeme kararında isabet bulunmamaktadır."

politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği hesaba ise "iştirakler" adı verilmektedir. Günümüzde şirketler arasında bu türden ilişkilere sıkça rastlanmakta olup, bu tür işlemler için yapılan harcamaların ticari faaliyetle ilgili olduğu açıktır.

Karar metninde gerekçe; iştirak müessesesinin günümüzde şirketler arasında yaygınlaştığı ve bu şekilde bir şirketin bir başka şirkete iştirak etmesinin ticari faaliyetin bir parçası olduğu, bu nedenle iştirak nedeniyle ortaya çıkan zararın ticari girişimin zararlarla sonuçlanmasından doğduğu, işletme ile ilgisinin olmadığı iddia edilemeyeceği hususlarına dayandırılmıştır.

Aynı şekilde, Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 2019 yılında vermiş olduğu (E:2016/20721 K:2019/6986¹⁷) bir kararda, günümüzde şirketlerin diğer şirketlere ortak olmasının çok yaygın olduğu ve bu tür işlemler için yapılan harcamaların ticari faaliyetle ilgili olduğu ifade edilmiştir. Yine, bağlı ortaklığın tasfiyesi nedeniyle oluşan zararın gider olarak dikkate alınmasının hukuka uygun olduğuna hükmetmiştir.

3. BAĞLI ORTAKLIĞINA SONRADAN BİRLEŞME UYGULAYAN ŞİRKETLERİN YENİ BİLANÇOLARI

Aşağıda türetilmiş örnekler yoluyla birleşme işlemlerinin bilançoda nasıl gösterileceği, TFRS ve vergi mevzuatı açılarından ele alınacaktır.

3.a). H23 Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş. hisselerinin %100 ünü 01.03.2020 tarihinde 1.500.000 TL sına satın almıştır. H24 Solar A.Ş.'nin tanımlanabilir net varlıklarının GUD 1.000.000 TL sıdır. Her iki şirket de aktiftir.

TFRS 3' e göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

H23 Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş.'nin kontrolünü ele geçirdiği tarihte (01.03.2020), 1.500.000 TL ödeyerek satın almıştır. H23 Solar A.Ş., bağlı ortaklıklar (H24 Solar A.Ş.) hesabına kaydedip, bilançoda raporlayacaktır.

Bağlı ortaklık yatırımı sonrasında, H23 Solar A.Ş. ile bağlı ortaklığı haline gelen H24 Solar A.Ş. kendi finansal tablolarını düzenlemeye devam edecektir. Ancak, yasal olarak ayrı işletmeler olsalar bile, TFRS'ye göre ana ortaklık ve bağlı ortaklık konsolide finansal tablolar düzenleyecektir. Konsolide mali tabloda satın alma bedeli ile edinilen net varlıkların gerçeğe uygun değeri arasındaki fark **Şerefiye** olarak raporlanacaktır. Buna göre, şerefiye tutarı

¹⁷ Danıştay Dokuzuncu Dairesinin E:2016/20721 K:2019/6986 sayılı kararı; "Bilindiği üzere herhangi bir kurumun başka bir kurumun sermayesine katılma payı karşılığında elde edilen kâr payına "iştirak kazancı", işletmenin bu şekilde doğrudan veya dolaylı olarak diğer şirketlerin yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılmak üzere edindiği hisse senetleri veya ortaklık paylarının izlendiği hesaba ise "iştirakler" adı verilmektedir. Günümüzde şirketler arasında bu türden ilişkilere sıkça rastlanmakta olup, bu tür işlemler için yapılan harcamaların ticari faaliyetle ilgili bulunduğu açıktır. Dava konusu olayda şirketin hukuken ortadan kalkması ve tasfiyesinin zararlarla sonuçlanması sonucu davacı şirketin iştirakler hesabında hisse senetlerinin maliyet bedelinin ve tahsil edilemeyen alacak kadar bir zarar oluşmuş, diğer bir ifade ile şirket öz sermayesi bu oranda azalmıştır. Bunun zarar olarak nitelendirilmesi mevzuatımızdaki hükümlere uygundur. Bu durumda; davacı şirketin aktifinde bulunan bağlı ortaklığına ait iştirak hisselerinin anılan şirketin tasfiyesi nedeniyle karşılıksız kalması sonucu oluşan zararın gider olarak dikkate alınmasında hukuka aykırılık bulunmadığından, ihtirazi kayıtlarla verilen kurumlar vergisi beyannamesi üzerine fazladan yapılan tahakkukun kaldırılması gerekirken aksi yönde verilen Vergi Mahkemesi kararında isabet bulunmamaktadır."

1.500.000-1.000.000 =500.000 TL’dir.

Vergi Mevzuatına göre Birleşme İşlemi;

Devralan şirket ödediği bedeli bilançosunda, **bağlı ortaklık** yatırımlarında raporlar. Ancak, satın alınan şirketin tüzel kişiliği korunur. Aynı iki tüzel kişilik olarak faaliyetlerine devam ederler. Vergi mevzuatına göre edinen işletme (H23 Solar A.Ş.) bağlı ortaklık satın almış, edinilen işletme (H24 Solar A.Ş.) ise sadece ortaklık yapısı değişmiştir. Burada birleşme işlemi söz konusu değildir.

3.b). H23 Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş. hisselerinin %100 ünü 01.03.2020 tarihinde 1.500.000 TL sına satın almıştır. Bu tarihte H24 Solar A.Ş.’nin tanımlanabilir net varlıkları (bina) 1.000.000 TL sıdır. Bir yıl sonra, 01.03.2021’de, H23Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş.’ni vergisiz birleşme yoluyla devralıyor ve H24 Solar A.Ş.’nin tüzel kişiliği sonlandırıyor.

TFRS 3’ e göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

TFRS 3’e göre birleşme işlemi, H24 Solar A.Ş.’nin %100 hisselerinin satın alındığı, kontrolün H23 Solar A.Ş.’ye geçtiği 01.03.2020 tarihinde birleşme işlemi gerçekleşmiştir.

Devralan işletme 01.03.2020 tarihinde 1.500.000 TL ödeyerek, Gerçeğe uygun değeri 1.000.000 TL olan ve aktifinde sadece binası olan bir bağlı ortak satın almıştır. Bu durumda, H23 Solar Enerji A.Ş.’nin bilançosunda 500.000 TL şerefiye olarak raporlanır.

H23 Solar A.Ş., bağlı ortaklığıyla birleştiği 01.03.2021 tarihinde ise, birleşme işlemi “*Ortak Kontrole Tabi İşletmelerin Birleşmeleri*” yöntemine göre, satın alma bedeli ile elde edilen net varlıkların değeri arasındaki bu birleşme işleminin gelir tablosuna herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Vergi Kanunlarına göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Vergi kanunlarına göre birleşme tarihi, birleşme işleminin ticaret sicilin tescil edildiği 01.03.2021’tir. Bu tarihte, H24 Solar A.Ş. (devralan) kül halinde; tüm varlık ve yükümlülükleri kayıtlı değerleri ile H23 Solar A.Ş.’ye (devralan) geçecektir.

H23 Solar A.Ş.’nin (devralan şirketin) birleşme tarihindeki (01.03.2021) muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

252 Binalar		1.0000.0000	
	500 Sermaye (H24’ten Gelen)		1.000.000
H24 Şirketinin Devralınması	/		

Devir yoluyla birleşme sonucu bağlı Ortaklık (H24 Solar) hesabı ile sermaye hesabı karşılıklı kapatılacaktır.

500 Sermaye		1.000.000	
-------------	--	-----------	--

	245 Bağlı Ortaklıklar (H24 Solar A.Ş.)		1.000.000
Bağlı Ortaklık hesabının kapatılması	/		
689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zararlar		500.000	
	245 Bağlı Ortaklıklar (H24 Solar A.Ş.)		500.000
Bağlı Ortaklığın Devralınması	/		

3c). H23 Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş. hisselerinin %100 ünü 01.03.2020 tarihinde 1.500.000 TL sına satın almıştır. Bu tarihte H24 Solar A.Ş.’nin tanımlanabilir net varlıkları (bina) 1.000.000 TL sıdır. Bir yıl sonra, 01.03.2021’de, H23Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş.’ni birleşme yoluyla devralıyor ve H24 Solar A.Ş.’nin tüzel kişiliği sonlandırıyor.

01.03.2021’de H24 Solar AŞ nin GUD ile öz sermayesi 1.200.000 TL sıdır. (Bina 1.000.000 TL ve nakit 200.000 TL)

TFRS 3’ e göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Yukarıdaki 3.b örneğinde olduğu gibi, bu birleşme işlemi “*Ortak Kontrole Tabi İşletmelerin Birleşmeleri*” yöntemine göre, satın alma bedeli (1.500.000) ile elde edilen net varlıkların değeri (1.200.000) arasındaki fark 300.000 TL, **öz sermayeyi azaltıcı** bir unsur olarak öz sermaye kalemleri içerisinde “Ortak Kontrole tabi Teşebbüs veya İşletmeleri İçeren Birleşmelerin Etkisi” altında sınıflandırılır. Bu birleşme işleminin gelir tablosuna herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Vergi Kanunlarına göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Kurumlar vergisi Kanunun 19. Maddesindeki şartları taşıyan birleşmeler devir hükmündedir. Aynı zamanda vergisiz birleşme olarak da bilinen bu birleşmelerin en önemli özelliği; devrolan şirketin tüm varlık ve yükümlülükleri kayıtlı değerleri ile devralan şirkete geçmesidir.

H23 Solar A.Ş.’nin (devralan şirketin) birleşme tarihindeki (01.03.2021) muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

252 Binalar		1.0000.0000	
100 Kasa		200.000	
	500 Sermaye (H24’ten Gelen)		1.200.000
H24 Şirketinin devralınması	/		

Devir yoluyla birleşme sonucu bağlı Ortaklık (H24 Solar A.Ş.) hesabı ile sermaye hesabı karşılıklı kapatılacaktır.

500 Sermaye		1.200.000	
	245 Bağlı Ortaklık (H24 Solar)		1.200.000
Bağlı Ortaklık hesabının kapatılması	/		
689 Diğer Olağan Dışı Gider ve Zararlar		300.000	
	245 Bağlı Ortaklık (H24 Solar)		300.000
Bağlı Ortaklığın Devralınması	/		

380

3d). H23 Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş. hisselerinin %100 ünü 01.03.2020 tarihinde 1.500.000 TL sına satın almıştır. Bu tarihte H24 Solar A.Ş.’nin tanımlanabilir net varlıkları (Bina) 1.000.000 TL sıdır. Bir yıl sonra, 01.03.2021’de, H23Solar A.Ş., H24 Solar A.Ş.’ni birleşme yoluyla devralıyor ve H24 Solar A.Ş.’nin tüzel kişiliği sonlandırıyor. 01.03.2021’de H24 Solar AŞ nin GUD ile öz sermayesi 1.600.000 TL sıdır. (Bina 1.000.000 TL ve taşıtlar 600.000 TL)

TFRS 3’ e göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Birleşme tarihinde, H24 Solar A.Ş.’nin net varlıklarının değeri 1.600.000 TL ve H23 Solar A.Ş.’nin bu satın alma için ödediği bedel 1.500.000 TL olduğu durumda, aradaki fark (100.000 TL), Öz sermayede “*Paylara İlişkin Primler*” kalemine kaydedilecektir. Bu birleşme işleminin gelir tablosuna herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Vergi Kanunlarına göre İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi

Devralan şirketin (H23 Solar A.Ş.) birleşme tarihindeki (01.03.2021) muhasebe kayıtları aşağıdaki gibi olacaktır.

252 Binalar		1.000.000	
254 Taşıtlar		600.000	
	500 Sermaye (H24’ten Gelen)		1.600.000
H24 Şirketinin Devralınması	/		

Devir yoluyla birleşme sonucu bağlı Ortaklık (H24 Solar A.Ş.) hesabı ile sermaye hesabı karşılıklı kapatılacaktır.

500 Sermaye		1.500.000	
	245 Bağlı Ortaklık (H24 Solar)		1.500.000
Bağlı Ortaklık hesabının kapatılması	/		
500 Sermaye		100.000	
	679 Diğer Olağan Dışı Gelir ve Karlar		100.000
Birleşme işleminden doğan kar	/		

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 6. Maddesinde; safi kurum kazancının tespitinde 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ticari kazanç hakkındaki hükümlerinin uygulanacağı yönündeki düzenlemeye göre, kurumların yaptıkları faaliyetlerin ticari faaliyet sayılacağı açıktır. Buna göre, bir şirket ticari kazanç elde etmek amacıyla başka bir şirketin sermayesine katılmış ve iştirak edilen bu şirketin ticari faaliyetleri sonucunda kar elde edilmesi sonucunda, koyduğu paradan daha fazlasını geri almış ise (Öz sermaye tutarının bağlı ortaklıktan fazla olması durumu), bu olumlu fark, Gelir Vergisi Kanunu'nun 38.maddesi kapsamında ticari kazançta dahil edilerek kapatılmalıdır.

3e). Yukarıda 3.c ve 3.d deki aynı örnekleri, H23 Solar A.Ş. ve H24 Solar A.Ş. şirketlerinin aynı kişi veya kişiler tarafından kontrol edildiği ve bu kontrolün geçici olmadığını kabul edersek, birleşme işlemi TFRS standartlarına göre nasıl olacaktır?

Ortak kontrole tabi işletme birleşmeleri, aynı hissedara ya da hissedarlara ait işletmeler arasında yapılan, ortak kontrol tabi olarak yönetilen ve geçici nitelikli olmayan birleşmeleri içermektedir. Bu birleşmelerin niteliği, ana ortaklık ve bağlı ortaklıklar arasında olabileceği gibi grup içerisindeki işletmeler için de yapılabilmektedir

KGK'nın 17.10.2018 tarihinde yayınlanan, 2018/1 sayılı Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Uygulanmasına yönelik ilke kararı¹⁸ uyarınca, **ortak kontrole tabi işletme birleşmelerinin muhasebeleştirilmesinde** sadece hakların birleştirilmesi (Pooling of interest) yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilecektir.

Hakların (Menfaatlerin) Birleştirilmesi yöntemi, birleşmeye ilişkin tarafların, risklerini ve menfaatlerini birleşme sonrasında da sürdürdükleri bir yöntemdir¹⁹. Dolayısıyla, birleşmenin ardından, ortak kontrole tabi işletmelerde varlıklar ve faaliyetler taraflarca tek başına kontrol

¹⁸ Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2021). Mayıs 6 tarihinde [www.kgk.gov.tr](https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5292/TMS/TFRSlerin-Uygulanmas%C4%B1na-Yo%C4%B1n-Ortak-Kontrol-Tabi-%C4%B1n-Birle%C5%9Fmesi-%C4%B1n-Muhasebele%C5%9Ftirilmesi) : <https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5292/TMS/TFRSlerin-Uygulanmas%C4%B1na-Yo%C4%B1n-Ortak-Kontrol-Tabi-%C4%B1n-Birle%C5%9Fmesi-%C4%B1n-Muhasebele%C5%9Ftirilmesi>

¹⁹ Ayten Ersoy, Uluslararası Muhasebeye Göre Ticari Birleşmeler ve Konsolidasyon Uygulamaları” Yaklaşım 136 (2004) : 47-52

edilmemektedir²⁰. Yöntemin içeriğinde en belirgin özellik, varlıkların ve yükümlülüklerin maliyet bedeliyle (defter değeri) izlenmesi ve net varlıkların iktisap bedeli ile karşılaştırılması neticesinde ortaya çıkan farkın öz sermayede muhasebeleştirilmesidir. Buradaki amaç, ortak kontrole tabi işletme birleşmelerinde her ne kadar müşterek yönetim söz konusu olsa da esasında farklı bir işletme şeklinde muhasebeleştirilmesinin devam ettirilmesidir²¹. **Bu nedenlerle, ortak kontrole tabi işletme birleşmelerindeki durum, bir satın alma işlemi gibi değerlendirilmemektedir.**

Ortak kontrole tabi şirketler, birleşme tarihinde varlık ve yükümlülükler gerçeğe uygun değeriyle değil defter değeriyle kayda alınır. Hakların birleşmesi yöntemine göre muhasebeleştirmede şerefiye veya pazarlıklı satın almadan kaynaklanan kazanç oluşmaz.

Birleşme tarihinde H24 Solar A.Ş'nin net varlıklarının değeri 1.200.000 TL ve H23 Solar şirketinin satın alma için ödediği 1.500.000 TL olduğu durumda, aradaki fark, Öz sermayede **“Ortak Kontrole Tabi Teşebbüs veya İşletmeleri İçeren Birleşmelerin Etkisi”** kalemine kaydedilecektir.

Birleşme tarihinde H24 Solar A.Ş'nin net varlıklarının değeri 1.600.000 TL ve H23 Solar şirketinin satın alma için ödediği 1.500.000 TL olduğu durumda, aradaki fark, Öz sermayede **“Paylara İlişkin Primler”** kalemine kaydedilecektir.

4. SONUÇ

Bu çalışmada bağlı ortaklığına sonradan birleşme uygulayan şirketlerin yeni bilançosunun nasıl olacağı, TFRS ve özellikle vergi mevzuatı açılarından incelenmiştir.

Bir işlemin “TFRS 3 İşletme Birleşmeleri” standardı kapsamında muhasebeleştirilmesi için söz konusu işlemde **“kontrolün”** el değiştirmiş olması gerekmektedir. Bu durumda “TMS 27 Bireysel Finansal Tablolar” standardı gereği edinen işletme konsolide finansal tablo düzenleyecektir. Sonraki yıllarda, bağlı ortaklık ile devralma yoluyla birleştiğinde ise **“Ortak Kontrole Tabi İşletmelerin Birleşmeleri”** yöntemine göre muhasebeleştirilecektir. Buna göre, satın alma bedeli elde edilen net varlıkların değerinden fazla ise; arasındaki fark, **öz sermayeyi azaltıcı** bir unsur olarak öz sermaye kalemleri içerisinde “Ortak Kontrole tabi Teşebbüs veya İşletmeleri İçeren Birleşmelerin Etkisi” altında sınıflandırılır. Satın alma bedeli elde edilen net varlıkların değerinden düşük ise, arasındaki fark, Öz sermayede **“Paylara İlişkin Primler”** kalemine kaydedilecektir. Her iki durumda da, birleşme işleminin gelir tablosuna herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Vergi kanunları açısından incelendiğinde ise; bir bağlı ortaklık ihdas edildiğinde, devralınan şirketin tüzel kişiliği devam ettiği sürece, devralan şirket ödediği bedeli yasal kayıtlında **bağlı ortaklık** yatırımı olarak bilançosunda raporlar, vergi mevzuatı açısından başka bir şey yapılmaz. Daha sonra, bağlı ortaklığı ile devir hükmünde birleşme uygulanması durumunda ise; Kurumlar vergisi Kanunun 19. Maddesine göre, **devrolan şirketin kül halinde;** tüm varlık ve yükümlülüklerinin kayıtlı değerleri ile devralan şirkete geçmektedir.

²⁰Aydın Karapınar, (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre İşletme Birleşmeleri

²¹ İlker K. Şen ve Arman A. Karagül (2018). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardına Göre Ortak Kontrole Tabi İş Birleşmelerinin Raporlanmasında Kullanılacak Hakların Birleştirilmesi Yöntemi ve Bir Uygulama, Ankara SMMMO Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Nisan,169-187.

Yapılan bu makale çalışmasında aktifte kayıtlı bağlı ortaklığın bedeli ile devir alınan şirketin öz sermayesi arasındaki olumsuz farkın, vergi mevzuatına göre kurum kazancından indirilebileceği görüşüne varılmıştır. Çünkü bu zarar, finansal yatırımdan kaynaklanan bir zarardır; ticari faaliyet ile alakalıdır. Burada sermaye kaybı söz konusu değildir. Şirket, ticari kazanç elde etmek amacıyla ticari bir şekilde başka bir şirketin sermayesine katılmış; ancak katıldığı bu şirketin ticari faaliyetlerinin zarar ile neticelenmesi sonucunda koyduğu parayı geri alamamıştır. Aynı şekilde, aktifte kayıtlı bağlı ortaklık bedelinden daha fazla tutarda öz sermaye gelirse, **bu olumlu fark** GVK madde 38'e göre öz sermayenin hesap dönemi sonu ile başındaki değerleri arasındaki müsbet fark olarak değerlendirilmeli ve **vergiye tabi kazanca dahil** edilmelidir.

Vergi idaresinin bu konuda zıt görüşleri (özelgeleri) mevcuttur. Son yıllarda görüş değiştirerek, aktifte kayıtlı bağlı ortaklık tutarının devralınan şirketin öz sermayesinden fazla olması durumunda, ortaya çıkan bu olumsuz farkın zarar yazılmasını kabul etmemektedir. İdari yargı, idarenin eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunun denetimini gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla, idare tarafından verilen özelgelerin, Anayasanın 73.madesi gereği yasa ile konulup, kaldırılabilir olan vergiler için dayanak olarak kabul edilesi mümkün değildir. Aynı şekilde, Danıştay Dokuzuncu Dairesinin 2019 yılında vermiş olduğu kararda, ortaya çıkan bu olumsuz farkın, zarar yazılabileceği şeklinde karar tesis ettiği görülmektedir. Bu konuda, Danıştay Dava Daireleri Birleştirme Kurulu'nun bir kararı yoktur. Böyle bir kararın oluşması, bu konudaki boşluğu dolduracak ve tereddütleri gidermiş olacaktır.

KAYNAKÇA

- Apali, İ. (2019), Şirketlerde Birleşme ve Bölünme İşlemlerinde Ortaya Çıkan Ayrılma Akçesinin Ödenmesinin Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Açısından Değerlendirilmesi, *Vergi Dünyası Dergisi*, s.134-138.
- Bayram, S. (2017), Uygulama Örnekleriyle Bölünme Birleşme ve Tasfiye İşlemleri, Maliye Hesap Uzmanları Derneği.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2021). www.gib.gov.tr:
<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1079&uid=WC97mbJYdmM9uJ9Z&type=ozelge>,
(Erişim tarihi 27/01/2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2021). www.gib.gov.tr:
https://www.gib.gov.tr/search/node/22668%20type%3An_ozelge, (Erişim tarihi 22/01/2021)
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2021). www.gib.gov.tr:
https://www.gib.gov.tr/search/node/B.07.1.G%C4%B0B.4.34.16.01-KVK%208-729%20type%3An_ozelge, (Erişim tarihi 12/03/2021)
- Göktürk, K. (2013), Türk Ticaret Kanununa Göre Ticaret Şirketlerinin Birleşme Süreci ve Bazı Sorunlar”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 631-662.
- T.C.Danıştay Başkanlığı. (2021) Güncel kararlar, Danıştay Karar Arşivi,

<https://www.danistay.gov.tr/guncel-karar-arsiv> (Erişim tarihi: 22.01.2021)

Danıştay Dördüncü Dairesinin 16.10.2001 Tarih ve E:2000/2194, K:2001/3835 Sayılı Kararı

Ersoy, A. (2004), Uluslararası Muhasebeye Göre Ticari Birleşmeler ve Konsolidasyon Uygulamaları, Yaklaşım,136, 27-52

Eroğlu, O. (2014), Kurumlar Vergisinde Vergi Planlaması, Ankara: Ekin Yayınevi

Kocaer, Ş. (2015). Şirket Yeniden Yapılandırılmaları, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Karapınar, A. (2006). Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS Taslak 3) Göre İşletme Birleşmeleri, Gazi Kitabevi, Ankara

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (2021). Mayıs 6 tarihinde www.kgk.gov.tr :

<https://www.kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5292/TMS/TFRSlerin-Uygulanmas%C4%B1na-Yo%CC%88nelik-I%CC%87lke-Kararlar%C4%B1> (Erişim tarihi 15/05/2021)

Mutluer, M.K., Dayanç, N.N. (2019), Vergi Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara

Şen, İ.K. ve Karagül A.A. (2018). Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardına Göre Ortak Kontrole Tabi İş Birleşmelerinin Raporlanmasında Kullanılacak Hakların Birleştirilmesi Yöntemi ve Bir Uygulama, Ankara SMMMO Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Nisan,169-187.

Öcal, E. (2009). İştirak Sermayesinin Kaybedilmesinin Vergisel Sonuçları, Yaklaşım Dergisi

Türk, S.H. (1996). Ticaret Ortaklıklarının Birleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, s. 82

Yasaman, H. (1987). Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1987.